

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Bankjegy-, illetve pénzérme-kép szerzői jogi védelme, felhasználása; a szerzői jogok jogosultja

Ügyszám: SZJSZT 9/2001

A megbízó által feltett kérdések:

1. A megbízó álláspontja szerint „a szerzői jogi törvény alapján a bankjegykép, illetve annak részlete nem áll szerzői jogi védelem alatt”.ⁱⁱⁱ A kérdés az, hogy jogszerűen alkalmazza-e az 1999. évi LXXVI. törvény [Szt.] 1. § (4) bekezdését, illetve 1999. szeptember 1. előtt az 1969. évi III. tv. [rSzt.] 1. § (3) bekezdését a forint bankjegyhez kötődő szerzői jogosultsággal kapcsolatban?
2. Ha a szerzői jogi védelem alóli kivételre nem alkalmazhatók az 1. alatt megjelölt jogszabályi rendelkezések, mi a jogszerű eljárás?

Az eljáró tanács válasza:

1. Tényállás

Az eljáró tanács a felkérő levélben körülírt tényállást veszi alapul, amely szerint a bankjegyek képeit (grafikáját) a megbízóval munkaviszonyban álló grafikusművész tervezi előre meghatározott „elképzelések” alapján. A tényállásba az eljáró tanács beleérti, hogy

- a bankjegyképek az Szt. 1. § (2) bekezdés h) pontban meghatározott képzőművészeti alkotások, amelyek rendelkeznek az Szt. 1. § (3) bekezdés szerinti egyéni eredeti jelleggel, ezért szerzői műnek minősülnek,
- a munkaviszonyban álló grafikusművész munkaköri kötelezettségei közé tartozik a bankjegyképek megalkotása [ún. szolgálati műⁱⁱⁱⁱ] emellett
- a tényállást – az azonos jogkérdés miatt – kibővíti a pénzerméken rögzített és többszörözött képzőművészeti alkotásokra.

2. Külföldi megoldások

2.1. Értékelő jogösszehasonlítás

A jelen esetben helye van a jogintézményi szintű értékelő (a megismerés szintjét meghaladó) jogösszehasonlításnak olyan külföldi szerzői jogokkal, amelyek az Szt.-hez hasonlóan kivesszik a szerzői jogi védelem alól a hivatalos iratokat. A kiválasztott külföldi szerzői jogok az osztrák és a német. A kiválasztás egyik oka, hogy egyrészt e szerzői jogok a magyarral hasonló elvi, elméleti alapon állnak. Másrészt azonban még ennek hiányában is lenne

lehetőség az összehasonlításra, mert annak tárgya a szerzői mű minősítés feltételei, a védelem alóli egyfajta, a legszélesebb szerzői jogi nemzetközi szerződésben, a Berni Unió Egyezményben^{iv} megengedett kivétel, nem pedig olyan kérdés (pl. a jogosult személye), amely esetében a különböző szerzői jogi megközelítések eltérő nemzeti jogi eredményekhez vezetnek.

2.2. Az osztrák szerzői jogi törvény

A törvény^v 7. § (1) bekezdése rendelkezik a hivatalos iratok védelem alóli kivételéről. A rendelkezéshez fűzött vezető bírói döntés szerint a hivatalos irat csak akkor tartozik a kivétel körébe, ha közhatalommal felruházott szervtől, vagy közhatalmi feladatot ellátó személytől származik, vagyis, ha állami, közhatalmi (imperiummal felruházott) szervhez kapcsolható, amely felismerhető felelősséggel jegyzi a hivatalos irat tartalmát^{vi}.

Ez azt fejezi ki, hogy ha a pénzkibocsátás hivatalos irat formájában történik, a bankjegyen (és pénzérmén) rögzített szerzői mű, illetve maga a bankjegy, érme, mint alkotás ki van véve a szerzői jogi védelem alól.

Az előző álláspont erősítésére a hivatkozott törvényt magyarázat a szerzői mű fogalmánál kitér arra, hogy az osztrák jegybanktörvény szerint a bankjegyek utánzatainak készítése (Abbildung), illetve a bankjegyek előállítására szolgáló, vagy ahhoz hasonló berendezések és eszközök előállítása és forgalomba hozatala az Osztrák Nemzeti Bank engedélyétől függ. Az engedély nélkül végzett leírt tevékenységek, ha súlyosabb cselekmény nem valósul meg, legalább szabálysértésnek minősülnek, és ha ezeket gazdasági tevékenység körében végzik, az a tevékenységi engedély visszavonását eredményezheti. A rendelkezés indoka a modern, ez eredetihez hű képet eredményező sokszorosítási technikák elterjedésével szembeni fokozott védelem megteremtése.^{vii}

A szakvélemény szempontjából az összehasonlítás azt eredményezi, hogy fogalmilag a **bankjegy** (mint összetett, grafikai és/vagy fotóművészeti és egyéb képző, illetve iparművészeti alkotás) **szerzői mű, ha rendelkezik egyéni-eredeti jelleggel**, amelyet szükségképpen feltételezni lehet. **A másoláshoz, használathoz szükséges banki engedély azonban nem magánjogi (szerzői jogi) jogosulttól származó licenc, hanem közigazgatási, hatósági tevékenység keretében statuált jogintézmény. Ezt egyértelműen kifejezi a leírt engedély jellege, és az engedély hiánya esetére előírt szankciórendszer.**

2.3. A német szerzői jogi törvény

A törvény^{viii} 5. §-a rendelkezik a hivatalos iratokról azzal, hogy a jogszabályok, hivatalos kötelező (normatív) rendelkezések, és egyedi hivatalos hatósági/bírói döntések mellett külön bekezdés rendelkezik az egyéb hivatalos iratok védelem alóli kivételéről. E csoportba azok az állami aktusnak nem minősülő hivatalos művek tartoznak, amelyeket hivatali (köz)érdekből nyilvános megismertetés céljából tesznek közzé.

A német szerzői jogi elmélet egyik kivételi körbe sem sorolja a bankjegyeket, továbbá a pénzérméket, postai értékcsikket.^{ix} Az indok az, hogy az állami (köz)érdekkel éppenséggel az ütközne, ha a szabad felhasználhatóságot (többszörözést) megengedné a törvény. Ennek eredményeként **a bankjegy a német szerzői jogban szerzői mű, és felhasználása csak annyiban szabad, amennyiben a kivételt jelentő 5. § szerinti hivatalos iratban (vagy más, a törvény szerinti szabad felhasználásnak minősített, a szakvéleményre nem tartozó)**

esetben történik meg a felhasználás.^x Ha ezt a nézetet a magyar helyzetre alkalmazzuk, a bankjegyet „kötelezővé tevő” hivatalos lapban való közzétételhez (többszörözés, terjesztés) nem szükséges a bankjegy, mint szerzői alkotás szerzőjének az engedélye, de minden más felhasználáshoz igen. (Ezt azonban annak fényében kell érteni, hogy a német elmélet szerint a szerzőt illető felhasználás joga (Verwertungsrecht) nem feltétlenül fogja át a pénzkibocsátásban megvalósuló, nem kifejezetten szerzői mű érzékelhetővé tételét szolgáló cselekményeket.)

Közigazgatási jogi alapon is rendelkezésre állnak a jegybank számára eszközök a másolat készítéssel szemben. Az elemzett kommentár készítésének idején a német jegybank közleménye megengedte a másolatok készítését reklám- és egyéb célokra. Ugyanakkor a törvény magyarázata kitér arra^{xi}, hogy pl. a svájci szerzői jogi törvény a hivatalos iratok között kifejezetten említi a fizető eszközöket, továbbá a kifejtéssel ellentétes elméleti nézetek is léteznek.

3. A bankjegyeken és pénzerméken rögzített szerzői művek (képzőművészeti alkotások) szerzői jogi minősítése a magyar Szjt szerint

3.1. A bankjegyek és pénzermék kibocsátása MNB hirdetménnyel való közzétételének szerzői jogi minősítése

Ahhoz, hogy megítélhető legyen, hogy a bankjegyeken és pénzerméken rögzített szerzői művekre a szerzői jogvédelem kiterjed-e, meg kell vizsgálni, hogy a pénz kibocsátása hogyan történik, a folyamat felhasználás-e, tekinthető-e a pénzkibocsátás jogszabálynak, nyilvános határozatnak, hatósági közleménynek, ügyiratnak, [jogszabállyal kötelezővé tett]^{xii} szabványnak, illetve más hasonló rendelkezésnek, más szóval állítható-e, hogy a pénzkibocsátás un. hivatalos irattal történik.

A pénz kibocsátása nem ölt jogszabályi formát. A Magyar Nemzeti Bankról szóló **1991. évi LX. törvény** (a továbbiakban: MNBtv.) 4. § (2) bekezdése alapján az MNB kizárólagosan jogosult bankjegy- és érmekibocsátásra. Az MNBtv. 37. § (1) bekezdése szerint a bankjegyek és érmék kibocsátását, címletét és külső kiállítását, valamint bevonását az MNB a Magyar Közlönyben **hirdetménnyel** teszi közzé.

A jogalkotásról szóló **1987. évi XI. törvény** (a továbbiakban: Jat.) az MNB hirdetményét nem minősíti jogszabálynak. A Jat.-nak az állami irányítás egyéb jogi eszközeiről szóló fejezete az MNB-t feljogosítja ugyan normatív aktus kibocsátására, ez azonban a jegybanki rendelkezés^{xiii}, amely nem áll kapcsolatban a pénzkibocsátással.

Ugyanakkor a Jat. rendelkezik a Magyar Köztársaság hivatalos lapjáról, felsorolja, hogy a hivatalos lap kötelezően mely normatív és egyedi aktusokat tartalmaz, továbbá kimondja, hogy „jogszabály ... a Magyar Közlönyben más közlemény közzétételét is elrendelheti.”^{xiv}

Mivel az MNBtv. 37. § (1) bekezdés szerinti hirdetményt a Magyar Közlönyben, a Jat. 57. § szerinti hivatalos lapban kell közzétenni, **alappal lehet állítani, hogy a hirdetmény, és annak tartalma hivatalos irat, amely az Szjt. 1. § (4) bekezdés szerinti „más hasonló rendelkezésként” minősül, ha bizonyítható, hogy tartalma összhangban áll a megjelölt Szjt-beli rendelkezés funkciójával.**

A szerzői jogi védelmet kizáró okok szóba jöhető csoportja „alulról”, az alkotások rendeltetésére tekintettel zár ki bizonyos eredményeket a védelem köréből. Ezeket tartalmazza az 1. § (4) bekezdése. Ezek az eredmények egyébként lehetnek egyéni-eredeti jellegű, a szerzői alkotás pozitív követelményeit mindenben kielégítő művek, de **közérdekű rendeltetésük** miatt vannak kizárva a védelemből.

A kivételek e csoportjába a több címzettet érintő, kötelező erejű, vagy ahhoz hasonló hatású, rendszerint írásműként megnyilvánuló rendelkezések, és az ezeket előkészítő „ügyiratok” tartoznak. Ide sorolhatók a jogszabályok, azok tervezetei, a tervezeteket kísérő előterjesztések, az egyéb normatív aktusok, jogi iránymutatások, illetve azok előkészítő okiratai, az egyedi aktusok (hatósági, és nem hatósági jogkörben hozott) határozatok, és az azokat előkészítő anyagok, tekintet nélkül arra, hogy azok nyilvánosak-e, vagy sem, és ide tartoznak a [jogszabállyal közzétett]^{xv} szabványok is. A bekezdés utalása arra, hogy „más hasonló rendelkezések” is e körbe tartoznak, minden „külső hatású” iratot, és az azt előkészítő anyagot e csoportba helyez.

A szerzői jogi védelem kizárásának a feltétele a „közérdekű” megismerést, érzékelhetővé tételt jelentő, kifelé ható felhasználási mód. Hiába mutat egyéni eredeti jelleget egy jogszabálytervezet, jogszabály, vagy bírósági/hatósági határozat, e funkciójában nem részesül szerzői jogvédelemben, és közzéje előtt szerzői jogi akadály nem áll.

Mivel a kibocsátásra kerülő bankjegy/pénzérme közérdekű megismertetésének funkciója az MNB hirdetménye esetében maradéktalanul teljesül, állítható, hogy a hirdetményi közzététel vonatkozásában a bankjegy grafikai képe (a pénzérmén rögzített mű) nem tekintendő szerzői jogilag védettnek.

Ha azonban egy, a kizárás körébe eső szerzői művet nem „külső célú” ügyiratként használnak fel, a védelem fennáll. Ezt illusztrálja a bírói gyakorlat is. „A tudományos minősítés céljára készült értekezés, disszertáció a minősítési eljárásban egy ügyirat, a minősítés iránti kérelem melléklete, amelyet egy eljárási cselekményhez, a minősítéshez használnak. Ilyen értelemben nem szerzői mű (BH 1979/285). Az „ügyirati” jelleg nem akadályozza, hogy a disszertáció szerzője fellépjen szerzői jogai védelmében, ha más személy engedélye nélkül használja fel a szerző alkotását. Tehát csak a minősítési eljárás szempontjából, a minősítő szerv és a jelölt viszonyában nem minősül a disszertáció szerzői műnek. Az értekezés a jelölt (a szerző) engedélye nélkül többszörözhető és „terjeszthető” az eljárás céljára, így továbbítható a bíráló bizottságnak, elhelyezhető az erre a célra szolgáló könyvtárban ahhoz, hogy a nyilvános vitán résztvevők azt megismerhessék.

Hiába magas színvonalú tudományos mű egy ügyben felhasználni kívánt szakvélemény, funkciója kizárja a szerzői jogvédelmet a szakvélemény rendeltetésszerű „felhasználása” körében. Ha ugyanezt a szakvéleményt az eljáráson kívül szerzője szakfolyóiratban közzéteszi (a közzététel esetleges nem szerzői jogi akadályaitól most eltekintve), a szakvélemény tudományos műként minősül. Ugyancsak hiába tükröz magas szellemi színvonalat, és mutat egyéni eredeti jelleget egy jogszabálytervezet, jogszabály, vagy bírósági/hatósági határozat, e funkciójában nem részesül szerzői jogvédelemben, és közzéje előtt szerzői jogi akadály nem áll.”^{xvi} Ennek hatásait tárgyalja a következő két szerkezeti egység.

3.2. A pénzkibocsátás részcselekményeinek szerzői jogi minősítése

Bár a bankjegy hivatalos lapban történő, az előző pontban elemzett közzététele is átfogja a bankjegy, mint mű többszörözését és terjesztését – vagyis kétségkívül felhasználás az Szjt. 16. §-a és 17. §-a alapján – e felhasználás tekintetében a bankjegy-mű ki van véve a szerzői jogi védelem alól. A pénzkibocsátás azonban nemcsak a közzétételből, hanem egyéb cselekményekből is áll.

Kérdés az, hogy a pénzkibocsátás egyéb cselekményei során megvalósul-e a bankjegy-mű felhasználása. Az nem vitás, hogy a szerzői művet a kibocsátáshoz mindenekelőtt többszörözni kell, amely az Szjt. 16. § (1) bekezdés és 17. § a) pont értelmében felhasználás. E cselekményeket a megbízó végzi. E többszörözés mértéke és módja nem felhasználói üzleti döntés, hanem az emisszió háttérében álló pénzügyi-gazdasági jegybanki, a monetáris politika körébe eső, tulajdonképpen a legtágabb értelemben vett tulajdonosi megfontolás eredménye. Az állam, mint a piacgazdaság stabilitásáért felelős tulajdonos tulajdonjogának ezen részjogosítványát, a pénzkibocsátás jogát törvénnyel a jegybankra telepítette^{xvii}. A megbízó a jegybank teljesítési segédje e folyamatban. Ez kétségkívül a pénzkibocsátás körében magvalósuló többszörözés sajátos, minden szerzői műfelhasználástól eltérő vonása. E többszörözés a pénzkibocsátás MNB Hirdetmény által megalapozott „hivatalos irat” funkció határain belül marad.

A pénzkibocsátás második lépése a többszörözött bankjegyek fizetőeszközként való „terjesztése”. (Ezt az MNB végzi.) Első pillantásra e cselekmény megfelel az Szjt 17. § (b) pontjában meghatározott terjesztés fogalmának, azonban a látszat megtévesztő. A szerzői jogi terjesztés fő esete a forgalomba hozatal, amely nem más, mint a mű, vagy a mű másolata tulajdonba adása kereskedelmi forgalomban, vagyis rendszeres, üzletszerű tevékenység körében, ellenérték, tipikusan pénz fejében. A pénzkibocsátás során történő bankjegy (pénzérme) terjesztés e fogalomnak nem felel meg. Nem történik adásvétel, és más tulajdonátruházási célú polgári jogi szerződést sem kötnek a folyamat részvevői. Sajátos, leginkább közigazgatási jellegű, távolról sem egyenértékű ellenérték fejében történő „tulajdonátruházásnak” kell minősíteni a bankjegyek (pénzérmék) fizetőeszközként való terjesztését, amelyre a szerzői jogi terjesztés fogalma nem alkalmazható. E sajátosságot alátámasztják az MNBtv. azon rendelkezései, amelyek a kötelező névértéken való elfogadásról, a hamis, hamisított, csonka bankjegyek és érmék elfogadásának tilalmáról, az „elhasznált” bankjegyek és pénzérmék átváltásra elfogadásáról, és a megsemmisülés jogkövetkezményéről rendelkeznek.^{xviii}

Összességében megállapítható, hogy a pénzkibocsátás anyagi „felhasználási” cselekményei közül a többszörözés – azon nem elhanyagolható sajátossággal, hogy annak célja nem kifejezetten szerzői mű érzékelhetővé tétele – formailag megfelel az Szjt-beli többszörözés fogalmának, azonban a többszörözött példányok „terjesztése” már nem azonosítható a szerzői jogi terjesztés, azon belül a forgalomba hozatal fogalmával.^{xix}

3.3. Nem pénzkibocsátásban álló, egyéb felhasználás engedélyezése

Az MNBtv. 40. § (1) bekezdése alapján „forgalomban lévő pénzről utánzatot készíteni vagy készíttetni bármely célra (színházi előadásra, televízió vagy filmfelvételnél való felhasználásra, oktatásra stb.) csak az MNB engedélyével szabad. A (2) bekezdés szerint az

utáncatok előállításá, nyilvántartása, őrzése, megsemmisítése tekintetében az MNB előírásai szerint kell eljárni.”

A rendelkezés kizárólagos többszörözési engedélyezési joggal ruházza fel az MNB-t. A szabály elhelyezéséből, tartalmából (előállítási, őrzési stb. szabályok előírásának lehetősége) azonban nyilvánvaló, hogy nem szerzői jogi alapú, hanem egyrészt állami, pénzkibocsátási tulajdonosi monopóliumból, másrészt állami közhatalomból fakadó, a pénzhamisítással szembeni védekezési, és a hivatalos fizetőeszköz valódiságához fűződő közbizalmi funkciót is kifejező engedélyezési jogról rendelkezik az MNBtv.

Válasz az 1. kérdésre

- **Az egyéni-eredeti jelleggel bíró bankjegy-kép, illetve pénzérme szerzői mű, amelyre az Szjt. szabályai vonatkoznak.**
- **Az MNB a bankjegy- és pénzérme-kép hivatalos lapban történő közzététele során nem valósít meg szerzői jogi felhasználást, mert a hivatalos irat funkciója kivételt jelent a szerzői jogi védelem alól.**
- **A pénzkibocsátás hivatalos irat funkció által átfogott többszörözési cselekményeit a megbízó valósítja meg.**
- **Az MNB a pénzkibocsátás „terjesztési” cselekményeivel tulajdonképpen nem valósít meg az Szjt. terjesztés fogalmának megfelelő felhasználást, e cselekmény nem tekinthető a „mű anyagi hasznosításának” az Szjt. 16. § (1) bekezdése alapján.**
- **A forgalomban lévő pénz utáncatai készítésének MNBtv. szerinti engedélyezése nem szerzői, hanem részben közigazgatási, hatósági jellegű, részben tulajdonosi kizárólagos jogból (pénzkibocsátási monopóliumból) fakadó jogosítvány.**
- **A forgalomban lévő pénz utáncatai készítéséhez, és más, egyéb, az Szjt. szerinti felhasználáshoz (tipikusan: többszörözés és terjesztés) a szerzői jogosult engedélye is szükséges (ld. 4. pont).**

4. A bankjegy (pénzérme) szerzői jogosultja, a felhasználás engedélyezése

4.1. Jogátzállás a szolgálati művek esetében

Az Szjt. 30. § (1) bekezdése alapján a munkaviszonyból folyó kötelesség teljesítésekképpen alkotott mű szerzői jogainak eredeti alanya mindig a természetes személy szerző. A munkaviszonyból folyó kötelesség objektív, nem attól függ, hogy mi a munkavállaló-szerző szándéka az alkotáskor. A „kötelességből, illetve szolgálati alkotás” minősítésnél az sem számít, hogy az munkahelyen, munkaidőben történik-e, hiszen az alkotói tevékenységnek jellemzője, hogy nem mindig szorítható munkajogi ritmusba. A konkrét jogviszonyban a legszűkebb munkaköri leírásban, majd a munkaszerződésben, végül – ha az adott munkáltatónál létezik - a kollektív szerződésben meghatározott munkaköri feladatokból kell kiindulni.^{xx}

Az Szjt. 30. § (1) bekezdése alapján a vagyoni jogok a szolgálati művekre nézve a törvény erejénél fogva a munkáltatóra szállnak át. A jogátzállást kiváltó jogi tény a mű átadása a munkáltatónak. Az átadás csak munkajogi és nem szerzői jogi alapon követelhető. A munkaviszony létrejötte, illetve a szolgálati kötelezettség létezése önmagában még nem

telepíti a munkáltatóra a szolgálati művekre nézve a szerzői vagyoni jogokat. A munkavállaló a munkáltatóval kötött írásbeli szerződéssel kizárhatja az említett jogátszállást, vagy annak terjedelmét, vagy tartamát korlátozhatja.

Ilyen ellenkező megállapodás hiányában a vagyoni jogok jogosultja a munkáltató, amely e jogával az Szjt. 9. § (6) bekezdése alapján szabadon rendelkezhet.^{xxi}

4.2. A munkavállaló szerző díjazása, és a szerzői névjog

A törvény alapján (Szjt. 30. § (3) bekezdés) – ha a felek másképp nem állapodnak meg - a szerzőt díjazás illeti meg arra az esetre, ha a munkáltató a felhasználásra másnak engedélyt ad vagy e jogot másra ruházza. Ebből, az ellenkezőre való következtetéssel, következik, hogy a munkáltatóra átszálló vagyoni jog ellenértéke benne foglaltatik a munkabérben, ha a felhasználást maga a munkáltató valósítja meg.

Még ha a pénzkibocsátás során megvalósított többszörözés és terjesztés szerzői jogi felhasználás lenne is, saját felhasználásként minősülne a szóban forgó esetben a pénzkibocsátás teljes, szerzői jogi felhasználásnak minősíthető folyamata. Sőt, a pénzkibocsátás sajátos jellegére, a folyamatban résztvevő jegybank és megbízó szerepére tekintettel a saját jelleget nem érinti az a tény, hogy a pénzkibocsátás többszörözési és „terjesztési” elemeit nemcsak a munkáltató maga, hanem a munkáltató és az MNB együtt valósítják meg.

Ami az egyéb, tehát nem munkáltatói (itt: pénzkibocsátási) felhasználások esetére a szerző díjazását illeti, e díj nem az elért bevétellel arányos díjazást jelenti, hiszen a díjazás alapja nem felhasználási szerződés^{xxii}, hanem az Szjt. 16. § (5) bek. szerinti „megfelelő”, méltányos díjat. Ennek mértékét egyrészt nem lehet előre minden esetre meghatározni, másrészt az kétségtelen, hogy a díjmértéket jelentősen befolyásolja, ha a vagyoni jog átengedése, illetve a felhasználás engedélyezése ingyenesen történik. E tényre figyelemmel nem tekinthető visszaélésszerű joggyakorlásnak, ha a munkáltató a leírt vagyoni jog átruházás, illetve felhasználási jog átengedés esetére a munkáltató valamennyi érintett szerző – munkavállalójára nézve általános szerződési feltétellel (kollektív szerződésben, vagy „honor”, illetve szerzői jogi szabályzatban) kizárja a munkavállaló szerző díjazását. E véleményt alátámasztja a szerzői jogi törvény magyarázata is.^{xxiii} A díjigény egyébként akkor is a munkáltatóval szemben áll fenn, ha a mű vagyoni jogait átruházta.

(Az Szjt. 31. § (4) bekezdés szerint a munkavállaló szerzőt jogátszállás esetén is megilletik az engedélyezési jog nélküli, forgalomképtelen díjigények, ezeknek azonban egy esete sem alkalmazható.^{xxiv}.)

Ami a szerző személyhez fűződő jogai közül a névjogot illeti, az Szjt.12. § (1) bekezdés, és 30. § (5) bekezdés, valamint a leírt sajátos felhasználási körülmények együttes tekintetbe vétele alapján a felhasználás jellegéhez igazodónak minősíthető az a mód, ahogy a bankjegyek jelenleg feltüntetik a szerzőket. Az sem tekinthető jogellenesnek, hogy a pénzérméken nem tüntetik fel a művészeti alkotók nevét. Elegendő, ha a pénzérme

kibocsátási dokumentáció, továbbá bárki számára hozzáférhető közlemény tartalmazza, hogy mely szerző művét rögzítik az érmén. (Az egyéb szerzői személyhez fűződő jogokról az Szjt. 30. § (5) bekezdése egyértelműen rendelkezik.)

Javaslat a jogszerű eljárásra (válasz a 2. kérdésre)

A munkáltató a megszerzett vagyoni jogokkal szabadon rendelkezik. Figyelembe véve a 3.2. pont szerinti „felhasználási” cselekményeket, és az MNBtv. szerinti joggyakorlást, az lenne a jogszerű eljárás, ha a megbízó, mint munkáltatói szerzői jogi jogosult szerződésben ellenérték nélkül, ingyenesen átruházná a bankjegyekre és pénzürmékre megszerzett vagyoni jogait az MNB-re. Az ingyenesség indoka a pénzkibocsátási cél, amely egyrészt a 3. pont szerint igen sajátos, törvény alapján végzett tevékenységekben megnyilvánuló, másrészt pedig tulajdonképpen saját felhasználás. (A szerződésben az MNB Hirdetményre nem szükséges kitérni, mert a hirdetményi közzététel nem szerzői jogi felhasználás, ld. 3. pont, összefoglaló). A jogátruházás alapján az MNB szerzői jogi jogalapon is engedélyezhetné a forgalomban lévő pénz utánzatai készítésének, sőt bármely egyéb felhasználását is. Ha a jegybank és a megbízó a jogátruházási szerződésben megállapodnak abban, hogy az MNB ingyenesen ad az MNBtv. szerinti „hatósági/tulajdonosi” engedéllyel együtt jól körülhatárolt felhasználási cselekményekre felhasználási engedélyeket pénz utánzatok készítésére, és egyéb szerzői jogi felhasználásokra, komoly aggály nélkül zárhatja ki a megbízó a munkavállalókkal kötendő, visszamenőleges hatályú szerződésben (akár általános szerződési feltétellel) a munkaviszonyban álló szerzők díjazását. Ha az említett felhasználást a jogátruházás nyomán az MNB ellenérték fejében engedélyezi, a munkavállaló szerző erősebb alappal követelhet szerzői jogdíjat, azonban erre az esetre sem tiltja meg az Szjt. kifejezetten a díjazás szerződéses kizárását. Ha ebbe a munkavállaló szerző(k) nem egyezne (egyeznenek) bele, a díj mértékét vita esetén bíróság határozza meg.

5. Az 1999. szeptember 1. előtti helyzet

Ha a szolgálati mű munkáltatónak történő átadása **(ez a munkáltató megbízó jogszerzését megalapozó jogi tény!)** 1999. szeptember 1-jét megelőzően következett be, a tényállásra az Szjt. 107. § (1) bekezdése alapján az rSzjt-t kell alkalmazni. Ebben az esetben a munkáltató saját felhasználása, tehát a pénzkibocsátás („a munkáltató működési körén belüli joggyakorlás”) tekintetében a jogi helyzet megegyezik a 4.2. alatt leírttal. A különbség egyrészt abban áll, hogy a munkáltató „csak” a felhasználás jogát, nem pedig a teljes vagyoni jogot szerezte meg, azonban ezzel is szabadon rendelkezhetett, amely a teljes megszerzett felhasználási jog harmadik személynek történő átengedését lehetővé tette. Másrészt pedig a korábbi törvény alapján nem lehetett érvényesen kizárni a szerző díjazását arra az esetre, ha a munkáltató harmadik személlyel felhasználási szerződést kötött. Azonban abban az esetben, ha a munkáltató feladatkörébe tartozott a felhasználási szerződés kötése, a díj a törvény végrehajtási rendeletében meghatározott %-os mértéknél (a munkáltatóhoz befolyt díj 60%-a) alacsonyabb mértékben is meg lehetett állapítani.^{xxv} A pénzkibocsátás leírt, az MNB és a megbízó együttes tevékenységét feltételező folyamatára, valamint arra tekintettel, hogy az MNBtv. az MNB-t jogosítja fel az „utánzatok” készítésének engedélyezésére, alappal lehet állítani, hogy a felhasználási szerződés megkötése a munkáltató feladatkörébe tartozik. Ha pedig a felhasználási jog átengedése mind a megbízó és az MNB között, mind pedig az MNB

és az esetleges felhasználók között ingyenesen történt, illetve harmadik személyek engedély nélkül használták fel a szolgálati művet (a bankjegy/pénzérme képét), ez alap lehet arra, hogy kioltsa, illetve igen alacsony mértékre süllyessze a munkavállaló szerző díjigényét.

Budapest, 2001. április 23.

dr. Gyertyánfy Péter
a tanács elnöke

dr. Faludi Gábor
a tanács előadó tagja

dr. Batta János
a tanács szavazó tagja

dr. Feledy Balázs
a tanács szavazó tagja

Sárkány Győző
a tanács szavazó tagja

---

i

ⁱⁱ Felkérő levél második bekezdés

² Sztj 31.§, rSztj. 14.§ és a 9/1969. (XII.29.) MM.r.

^{iv} 1975.évi 4.tvr. 2. Cikk 4. bekezdés

^v Atöbbször, legutóbb az 1998/25, sz. hivatalos lapban kihirdetett 1997. évi szerzői jogi novellával módosított 1936-os törvény (hivatalos lap:1936/111).

^{vi} E.1. alatt idézett döntés, DDr. Diettrich, Robert: Österreichisches und internationales Urheberrecht, Manzsche Wien, 1998., 87.o.

^{vii} Diettrich, id. mű 40, 41.o.

^{viii} Atöbbször, legutóbb az 1998. május 8-án elfogadott, és az 1998. június 1-jén hatályba lépett törvénnyel módosított 1965. szeptember 9.-i szerzői jogi törvény

^{ix} Schricke: Urheberrecht, Kommentar, 2. Auflage, Verlag C.H. Beck, München, 1999, 169.o. belső tartalomjegyzéke, D.II., és 49. Széjlegyszám, 192-193.o.

^x Id. hiv. mű. 193. oldal, utalás a 25. széjlegyzetre

^{xi} hiv. mű 192. o

^{xii} IM/EUR/2001/TERVEZET/37/3: az ipari formatervezési mintáról szóló törvény előterjesztése alapján az Sztj. szövege minden bizonnyal a szögletes zárójelben lévő szövegrésszel fog módosulni. Mivel a véleményt a Megbízó a jövőben is fel kívánja használni, célszerű a tervezet szerinti szöveg feltüntetése.

^{xiii} 51/A. § (1) A Magyar Nemzeti Bank elnöke a külön törvényben meghatározott körben jegybanki rendelkezésként a pénzügyi intézményekre és a pénzügyi intézménynek nem minősülő, kiegészítő pénzügyi szolgáltatást végző jogi személyekre, valamint a befektetési szolgáltatókra és az értékpapírok forgalomba hozataláról, a befektetési szolgáltatásokról és az értékpapír-tőzsdéről szóló 1996. évi CXI. törvény 208. §-a szerint elszámolóházakra kötelező előírásokat adhat ki. A jegybanki rendelkezést a Pénzügyi Közlönyben közzé kell tenni.

(2) A jegybanki rendelkezés a pénzforgalom tekintetében a jogi személyekre, jogi személyiség nélküli gazdasági társaságokra és természetes személyekre is kiterjed. Az ilyen jegybanki rendelkezést az igazságügyminiszterrel egyetértésben kell kiadni és a Magyar Közlönyben kell közzétenni.

^{xiv} 57. § (1) A Magyar Köztársaság hivatalos lapja a Magyar Közlöny.(2) A Magyar Közlöny tartalmazza a jogszabályokat, a nemzetközi szerződéseket, az Országgyűlés és a Kormány határozatait és jogi iránymutatásait, a Legfelsőbb Bíróság irányelveit, és elvi döntéseit, valamint a személyi kérdésekben hozott döntéseket, ideértve a Kormány által adományozott kitüntetések is.(3) Jogszabály, illetőleg a Miniszterelnök a Magyar Közlönyben más közlemény közzétételét is elrendelheti.

^{xv} IM/EUR/2001/TERVEZET/37/3: az ipari formatervezési mintáról szóló törvény előterjesztése alapján

^{xvi} A szerzői jogi törvény magyarázata, szerk. Gyertyánfy Péter, KJK, 2000, 30.o.

^{xvii} MNBtv.4.§(2) bekezdés

^{xviii} MNBtv. 37. § (2) Az MNB által kibocsátott bankjegyeket és érméket magyar törvényes pénznemben teljesítendő fizetésnél mindenki köteles névértékben elfogadni.

(3) Az MNB által kibocsátott pénzérmekből a készpénzfizetési forgalomban – címletenként – legfeljebb ötven darabot kell elfogadni. Ez a korlátozás nem vonatkozik a hitelintézetek, az adóhivatalok és a posta pénztáaira, amelyek a pénzérmekeket korlátlan mennyiségben kötelesek fizetésül elfogadni.

(4) A hamis, meghamisított, megcsonkított (átlyukasztott) pénzérmekeket nem szabad, a súlyukban jelentősen megfogyott vagy nehezen felismerhető pénzérmekeket nem kell fizetésül elfogadni. A rendeltetésszerű használat következtében súlyukban jelentősen megfogyott vagy nehezen felismerhető pénzérmekeket a hitelintézetek, vagy adóhivatalok és a posta pénztárai fizetésül vagy átváltásra elfogadják és azokat az MNB-nél beváltják.

(5) A hamis bankjegyet és érmét ellenérték nélkül be kell szolgáltatni az MNB-hez.

(6) A hiányos (csonka) forintbankjegyet az MNB ellenértéket akkor téríti, ha a bankjegynek felénél nagyobb részét benyújtják. A hitelintézetek a hiányos (csonka) forintbankjegyet az MNB-nél történő becserélésre átveszik. A sérült bankjegyek becserélését az MNB költségmentesen végzi. A csonka vagy sérült forintérmékért az MNB ellenértéket nem téríti, kivéve, ha azoknak nemesfém tartalma van.

(7) Megsemmisült bankjegy vagy érme ellenértékét az MNB nem téríti meg. Bankjegy vagy érme tekintetében megsemmisítési eljárás nem indítható.

38. § Az MNB a bankjegy- és érmeelőállítás költségeit ráfordításai között számolja el.

39. § Az MNB, a hitelintézetek és a posta pénztárai pénzérme – címletenként legfeljebb 100 darabot – más címletű pénzérme, illetőleg bankjegyre, bankjegyet pedig más címletű – címletenként legfeljebb 100 darabot – bankjegyre, illetőleg pénzérme díj-, jutalék- és költségmentesen átváltják.

^{xviii} Az Sztj szerinti terjesztés egyéb cselekményei, a behozatal, bérlet és nyilvános haszonkölcsön az adott esetben nem jöhetne szóba.

^{xix} Az Sztj szerinti terjesztés egyéb cselekményei, a behozatal, bérlet és nyilvános haszonkölcsön az adott esetben nem jöhetne szóba.

^{xx} A szerzői jogi törvény magyarázata, szerk. Gyertyánfy Péter, KJK ,2000,169..o.

^{xxi} „A jogszerző ... a vagyoni jogokkal a továbbiakban rendelkezhet.”

^{xxii} Ld. Sztj. 16.§ (1) és (4) bekezdés

^{xxiii} Ez a (3) bekezdés szerinti díjigény persze nemcsak konkretizálható (számítási mód, mérték, esedékesség, ellenőrzés, stb.), hanem akár egészében ki is zárható. Ezt az Sztj. a számítógépi programokra, az adattárra és a filmre maga megteszi [58. § (4) bek., 61. § (2) bek. és 65. § (5) bek.]. Munkáltatói érdekek ezt a kizárást – szerződés útján – indokolhatják más műfajtnál is (például reklám művek) de ok lehet erre a munkaviszony sajátossága is, vagyis az, hogy az adott esetben valamilyen speciális köztisztviselői, közalkalmazotti vagy szolgálati viszonyról van szó.. A szerzői jogi törvény magyarázata, szerk. Gyertyánfy Péter,

KJK ,2000,172.o.

^{xxiv} Sztj. 16.§ (5) bekezdés. Ezek a következők: üres kazetta jogdíj (20. §), reprográfiai díj (21. §), kábeltévé jogdíj [28. § (2) bek.], hangfelvétel és videobérlet díjigény [23. § (6) bek. és 78. §], haszonkölcsönzési jogdíj [23. § (7) bek. és 78. §], 70.§ droit de suit, 100.§ járulék igény a védelmi idő eltelte után. Ezekről a díjigényekről a munkáltatóval szemben sem lehet lemondani.

^{xxv} 9/1969.(XII.29.)MM.r. 12.§ (2) bekezdés